

Naděje ve stínu smrti

ČEŠTÍ ŠLECHTICI, kteří bojovali ve švédském vojsku, buď zemřeli nebo umkli. Do Stockholmu docházely již jen jejich upcmínky o nedoplatky na výdaje, které měli s vydržováním vojenských oddílů, nebo prosby vdov po nich o podporu v nouzi a ve stáří. Osobní hoře a osobní zájem vyčerpával mysl většiny zbývajících po dlouhých třiceti letech napětí, boje, nebezpečí a strádání. Za Jednotu, ano za českou církev evangelickou vůbec, ba za celý národ věrný odkazu otců ujal se nyní slova a duchovního vedení v něm senior ostatků Jednoty bratrské, i za svého rozkvětu ve vlasti počtem tak nepatrné, a jeho hlas byl slyšen po staletí. Promluvil knížkou plnou žalu i důstojenství, tesknosti rozloučení s lepší minulostí i nezmátané naděje, *„Kšaftem umírající matky Jednoty bratrské“*, vydaným r. 1650, když již zapadla poslední možnost, že by byl Vestfálský mír ve prospěch Čechů revidován. Matka — Jednota česká — loučí se tu umírající a strojí se rozdati své duchovní statky. Jiných nemá. Staví kolem svého lože své dítky, trestané od Boha pro své hříchy, a dělí je podle stupně jejich věrnosti nebo zpronevěry. Těší je, i kárá. Kárá i ty, kteří svou matku provázeli do exilu, ale zde zvlažněli a řádů bratrských neostříhali. I svou dceru, Jednotu polskou, napomíná k větší horlivosti. Vede všechny ku pokání a k nápravě i k nové věrnosti, dokud Bůh dává čas. Pohne-li Bůh opravdu svícem Jednoty, to jest způsobí-li její konečný zánik, doporučí jejím kazatelům, aby své služby nabídli některé evangelické církvi, ale aby nikdy nesloužili jejich vzájemným hádkám, nýbrž vespolečné lásce a pokoji. Podobně ať se přičlení k evangelickým církvím i posluchači. A což sesterské evangelické jednoty, což společná matka, jednota římská? Ji vybízí k vyjití z temnot modlářství — jinak jí odkazuje červa zlého svědomí a trest za její zvrácenost. Jednotě německé [luterské], někdy milé, její láska k Jednotě bratrské však pro sprostnost Jednoty ochladla,

přeje lásku k řádu, lepší pochopení článku o ospravedlnění, péči o dobudování církve, které zanedbala. Jednotě helvetské, společníci v milování řádu, odkazuje v řádu opravdovost, v učení odvrát od přílišného hloubání a návrat k jednomyslnosti z roztržštění, kterým trpí zejména v Anglii. Všem jednotám křesťanským poroučí touhu po smíření. Závěrem pak nemůže zapomenout na svůj český národ, aby mu neodkázala všechno své jmění, jmenovitě šestero: lásku k čisté Boží pravdě, žádost k jejímu vždy lepšímu vyrozumívání, lásku k řádu a kázni v církvi, konečné sjednocení k službě Bohu jedním ramenem, snahu po vytržení mateřského jazyka a lepší cvičení mládeže. Činí tak ve víře, že Bůh dá po přejití vichřic hněvu hříchy zaslouženému opět svobodu českému lidu, před jinými národy obdařenému známostí pravdy. Nad zdánlivým hrobem veškeré naděje dovedl tu Komenský vyslovit biblicky pokorně vyznání vin, pro něž Bůh svůj lid spravedlivě stíhá, i vyznání víry v pevnost Božích zaslíbení.

Projev naděje Komenského o obnově svobody českého národa byl v potomních pokoleních pokládán za prorocký hlas, poukazující k daleké budoucnosti. On však nepochybně doufal v bližší splnění vyslovené naděje. Jeho naděje, založená v očekávání brzkého příchodu Kristova, neměřila budoucnost dlouhou mírou. Vyzníval-li „Kšaft“ v očekávání skutečné smrti Jednoty a v rozpuštění svazků jejího sborového společenství, podobá se závěti sepsané v tísní smrtelné nemoci a přece v naději, že nenabude platnosti, jestliže se nemocný uzdraví. Teprve nové rány v dalších dvaceti letech způsobí, že „Kšaft“ vejde v platnost dokonale. I vidíme Komenského *nadále plného práce a péče*, podnikané *v naději proti naději*. Již r. 1648 opustil Elbląg a službu školám švédským, aby se vrátil do přímé služby Jednoty do Lešna. Zatím zemřel téhož roku Vavřinec Justin na Slovensku a o rok později Pavel Fabricius. Komenský kázal v Lešně nad jeho hrobem jako jediný zbylý český senior. B. Matěj Prokop zemřel již r. 1636. Komenskému byl nyní po bok postaven B. Václav Lochar, působící rovněž v Lešně [† 1656]. Se třemi konseniory zdál se to počet pro zbytky české Jednoty dostatečný.